

Overweging 27 maart 2016

Pasen: hij zag en geloofde

Lezingen: Jesaja 51, 9-11; Kolossenzen 3, 1-4; Johannes 20, 1-18.

In de evangelietekst staat een voor mij intrigerend zinnetje. Het gaat over de geliefde leerling van Jezus die bij het graf komt, zich inhoudt en Petrus voor laat gaan en daarna pas het graf binnengaat. En dan staat er "en hij zag en geloofde". Wat zag hij dan en wat geloofde hij? Komt hij door het zien tot geloof of is er iets anders aan de hand? Ik denk het laatste. Het gaat hier niet om het zichtbaar en overtuigend bewijs als basis voor geloof. Want dat is geen geloof. Dat is een overtuiging of weten op grond van zichtbare verifieerbare gegevens. Met geloof heeft dat weinig te maken. Het is wat Tomas verlangt op beloken Pasen. "Ik wil de wonden zien, mijn vingers er in leggen en dan zal ik geloven". Daarvan zegt Jezus bij zijn verschijnen aan de leerlingen: "zalig zij die niet zien en niettemin geloven". En die boodschap is gericht tot ons die het geloof uit overlevering hebben ontvangen. Wij zijn geen ooggetuigen. Het zien en geloven van de geliefde leerling betekenen dus iets anders.

Deze week waren twee gebeurtenissen prominent in het nieuws. Ik laat de opvoering van The Passion even buiten beschouwing. De aanslagen in Brussel en het overlijden van JC, Johan Cruijff. Zeer ongelijk nieuws, maar toch. Aanslagen zoals die in Brussel zijn aanleiding tot heftige emoties die alle kanten uit kunnen gaan. Verdriet, woede, verslagenheid, haat, berusting, verontwaardiging. We zien ze ook alle aan ons voorbijtrekken. Je positie, je standpunt en de relatie tot het gebeuren en met name tot de personen die erbij betrokken zijn, bepalen je reactie. Ook al zijn we, lijkt het wel, al enigszins vertrouwd met dit soort aanslagen, hoe vreemd het ook is om dat te zeggen, toch is er veel ontredning. Ontluisterend was dat meteen na de aanslagen het politieke doorgeven van de zwarte piet begon.

Het overlijden van Johan Cruijff is natuurlijk van een totaal andere orde. Ik heb me enigszins verbaasd over de getuigenissen van mensen die hem als een richtinggevend ikoon in hun leven beschouwden. Hij heeft niet alleen het voetbal, maar ook onze taal verrijkt met een aantal onsterfelijke uitdrukkingen. Een ervan wil ik graag noemen: "je gaat het pas zien als je het doorhebt".

Dat geldt voor het gedrag van terroristen, van politici en ook geldt het voor het gelovige zien. Als je doorhebt hoe het politieke spel gespeeld wordt, dan zie je het pas gebeuren. Als je doorhebt hoe terrorisme te werk gaat, dan kun je het pas zien. De een ziet een groepje jongeren vrolijk pratend bij elkaar staan, de ander ziet geld en pillen van eigenaar verwisselen. Je moet weten waar je op moet letten. De een ziet een vrouw met lang haar op een bankje zitten met een soort bloempot bij zich; de ander ziet de zondares die Jezus zalfde met nardusolie bij de maaltijd in Bethanië, de vrouw die Jezus voeten droogde met haar haar, de vrouw die geïdentificeerd wordt met Maria van Magdala. De een ziet een paar blokjes en streepjes op een doek, een ander ziet een ontwikkeling van jaren naar de uitbeelding van de essentie van dynamiek.

Je moet weten waar het om gaat, je moet het doorhebben voordat je het ook ziet. Daarvoor moet je niet blijven steken bij de oppervlakte van de verschijnselen. Soms gaat het ook niet om wat je ziet, maar om wat je niet ziet. Het afwezige spreekt en het zichtbare verblindt het zicht op wat er werkelijk aan de hand is. Net als bij een goochelaar gaat het niet om wat hij laat zien, maar om wat hij erachter verbergt.

Maria Magdalena die vol verlangen naar het graf gaat, ziet alleen dat Jezus er niet is, Hem die zij zo graag had gezien en verzorgd. Doordat ze Hem zo graag wil zien ziet zij

niet wat er aan de leegte nog meer te zien valt. Zij trekt onmiddellijk de conclusie dat zijn lichaam geroofd is. Door malafide volgelingen, om later te kunnen zeggen dat Hij verrezen is? Of, waarschijnlijker, door Romeinen, zodat zijn graf geen bedevaartsplek of centrum van protestacties voor zijn volgelingen wordt? Wie zal het zeggen. In ieder geval is Maria Magdalena niet in staat om verder te kijken dan haar gemis. Haar hartstocht houdt hem vast.

De geliefde leerling komt en ziet de wikkels liggen, maar gaat niet naar binnen. Bij het binnengaan ziet en gelooft hij. De tekst suggereert een soort gelijktijdigheid van het binnengaan, zien en geloven. Zolang hij alleen de wikkels ziet blijft hij als het ware buiten staan, buiten het mysterie. Maar wanneer hij het mysterie van de leegte, van de afwezigheid binnengaat, ziet hij de betekenis en gelooft hij. In de afwezigheid van het lichaam van Christus ziet hij de verrijzenis. Zijn liefde kan loslaten.

Die afwezige, die bij ons was, maar ons niet verlaat, komt telkens tot ons wanneer wij hem gedenken in de tekenen die hij ons heeft nagelaten. Om nieuwe mensen van ons te maken. Dat is de inhoud van de Kolossenzenbrief. Deze beschrijft voor ons op gelovige wijze wat het betekent om in Christus verrezen mensen te zijn. Dat is in de eerste plaats ons richten op de dingen van Christus. Elders is de brief daar heel helder in. We mogen ons bekleden met de nieuwe mens, de nieuwe Adam, vernieuwd naar het ware inzicht omtrent wie we als mens zijn, het beeld van God. We zijn maar wie we werkelijk zijn wanneer in ons de liefde van God zichtbaar wordt. Dat is een liefde die verbindt en niet uitsluit. Daarin is geen plaats voor een onderscheid dat scheiding aanbrengt tussen mensen. Niet tussen Palestijnen en Joden, christenen en moslims, niet tussen hoog of laag, rijk en arm, wit of zwart, moco of turk, homo of hetero. Liefdevol en geduldig. Elkaar verdragend en vergevend, zoals Christus zelf doet. Niet op grond van wat we verdienen, maar van wie we zijn. Verbonden door de band van liefde en met vrede in het hart. Zo beschrijft de brief de in Christus verrezen mens.

Het vraagt geloof om te zien dat deze verbondenheid tussen mensen de enige weg is naar een goede toekomst voor ons allen.

Wat we nodig hebben is de moed om te geloven en dat is een grotere moed dan die naar de wapens grijpt. We moeten ons niet laten afschrikken door wat we zien en ons daardoor uit het veld laten slaan. Maar de blik gericht houden op wat ons is beloofd. Wanneer we dienovereenkomstig handelen zien we ook dat het werkt.

Geloven is in de eerste plaats een levenshouding van vertrouwen in de waarachtigheid van de belofte van de Eeuwige dat ons leven niet bestemd is voor dood en duisternis. De duisternis waarin we elkaar als vijanden en bedreigingen zien in plaats van als broeders en zusters. Het is de grote uitdaging om in tijden van dreiging niet in machtsblokken, vijanddenken, generalisering, volksgroepen en de toepassing van geweld te geloven als de weg naar veiligheid en vrede. Ik zeg daarmee niet dat we ons niet mogen verdedigen, maar wel dat het vijandsmodel, -dat alleen maar leidt tot competitie, concurrentie en uitsluiting-, niet ons denken moet beheersen. Het mag niet het paradigma zijn om de wereldsamenleving te beschouwen. In het leven en de verrijzenis uit een gewelddadige dood van Jezus krijgen we een ander model aangeboden om onze menselijke werkelijkheid te beschouwen. Een wijze van kijken die de dualiteit en de scheidlijnen doorbreekt. Die visie daagt ons uit om verder te kijken dan dood en verderf, gesymboliseerd door het graf. Om door de verschijnselen die ons afschrikken, de wereld als toekomstmogelijkheid te blijven beschouwen. Te blijven vertrouwen op het leven dat zich vernieuwt. Dat is leven in het geloof van pasen. Een geloof dat sterker is dan dood en vijandschap. Zalig Pasen.